

MERZIFON CÖNKÜ

Metin HAKVERDİOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, metin.hakverdioglu@amasya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9674-3292

Hakverdioğlu, Metin. “Merzifon Cönkü” idil, 57 (2019 Mayıs): s. 543-558. doi: 10.7816/idil-08-57-02

Öz

Amasya’nın en büyük ilçesi olan Merzifon yüzyıllar boyunca önemli bir kültür merkezi olmuştur. Bu merkez, edebî hayatımızın şekillenmesinde oldukça önemli bir yer işgal etmiş ve pek çok şaire ve şiiir sanatını sevene yurt olmuştur. Merzifon’un Amasya’dan farkı bir kasaba olması ve halk ile divan şiiirini bir arada yoğurabilecek bir konuma sahip olmasıdır. Çorum, Kastamonu, Sinop, Samsun gibi merkezlerin yolu üzerinde büyük bir yerleşim yeri olmak onu bu konuma getirmiştir. Kasaba, âdeta halk şairlerinin güzergahında bir dinlenme, soluklanma hanı görevi yapmıştır. Özellikle on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılda yaşayan şairlerin bu çevrede uğramak zorunda kaldıkları bir menzil olması, Merzifon’u şairlerin ve şiiir severlerin merkezi haline getirmiştir. Dertli, Emrah, Nûrî, Aşık Ömer gibi önemli isimler Eyüp Sabrî gibi Merzifonlu şairlerin davetine icabet etmiş, merkezin sanat hayatına renk katmışlardır. Elimizde bulunan ve Merzifon Cönkü adını verdiğimiz el yazması eser işte bu ortamın doğurduğu nadide bir kaynaktır. Kendi kütüphanemize Merzifon’dan dahil ettiğimiz bu eserin en ilginç yönü, halk ve divan şiiirlerini eşit olarak kaydetmesidir. İçerisinde Bâkî gibi büyük divan şairinden şiiir olduğu gibi, halk şairlerinin aruzla yazılmış onlarca şiiiri de vardır. Diğer taraftan, maniden koşmaya onlarca hece şiiiri de bu cönte bir araya getirilmiştir. Toplamda otuz iki şairden 161 şiiir ihtiva eden cönk, Tokatlı Nûrî’nin şiiirlerine ağırlık vermiştir. Şiiirler, hece ile yazılmış koşma ve mani; aruzla yazılmış divan, sema’î, kalendarî, satranç, gazel, güfte gibi nazım şekillerindedir. Cönte, toplam 98 aruz şiiirine karşılık, 63 hece şiiiri mevcuttur. Çalışmamızda, Merzifon Cönkünün özelliklerini ve içerdği şiiirlerin ilk nazım birimlerini sunmayı amaçlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Merzifon Cönkü, divan şiiiri, halk şiiiri, cönk, hece ölçüsü, aruz ölçüsü

Giriş

Türk edebiyatı bin yılı aşkındır iki temel kaynaktan doğmaktadır: halk şiiri ve divan şiiri. Bu iki kaynak karşılaştıkları günden beri birbirini etkilemiş ve yeni edebî ürünler ortaya koymakta birbirine yardımcı olmuştur. Bazen divan şairleri türküler yazarak veya maniden ilham alıp tuyuğ gibi nazım şekilleri üreterek halk şiirine yaklaşmış; bazen halk şairi sema'i, divan, kalenderi, satranç gibi aruzun belli kalıbı ile yazılan şiirlere meylederek divan şiirine gönül vermiştir. Bu iki şiir akımını birbirini küçümseyen şiir dalları olarak gösterenlerin aksine, bu akımların ortak yönleri yüzyıllar geçtikçe artmış ve on sekiz, on dokuzuncu yüzyıllarda en yakın ve ortak şiir dünyası ortaya konmuştur. Cönkler ve mecmualara giren şiirler artık hece veya aruz diye ayrılmamış, divan şairinden de halk şairinden de örnekler kaydedilmiştir. Özellikle Anadolu'nun edebî muhiti canlı olan yerlerde bu birliktelik en üst seviyeye çıkmıştır.

Amasya ve yöresi cönkler yönünden zengin bir muhit olarak bilinir. Bu cönklerden birini Prof. Dr. Şahin Köktürk (2007), Cönklerden Bir Cönk Amasya Cönkü adıyla yayımlamıştır. Bu eserde Âşık Kerem'in Kerem ile Aslı hikâyesi yanında Ahmedî, Âşık Boran, Âşık Ömer, Derviş Dede, Gevherî, Karacaoğlu, Kul Mustafa, Nazîfî, Sırrî gibi şairlerden şiirler bulunmaktadır.

Merzifon, edebî muhiti ve edebiyatçıları misafir etmesi ile meşhur Anadolu kasabalarından birisidir. Bu merkezde her dönem şair ve şiir baş tacı edilmiş, beğenilen şiirler kayıt altına alınmıştır. Elimizde bulunan Merzifon Cönkü adını verdiğimiz eser de bu hassasiyetin bir örneğidir.

Merzifon Cönkü, esas itibarıyla divan ve halk şiiri kardeşliğinin gözle görülen bir numunesidir. İçindeki şiirlerin yarısının aruzla, yarısının da heceyle yazılmış olması; divan ve halk şairlerini bir arada sunması hasebiyle bu adlandırmayı hak etmektedir. Aşağıda sebeplerini açıklayacağımız gibi bu eser münbit bir muhitin ürünüdür. Bu muhit, kendi şiir dünyası yanında etraftan davet edilen şairlerle zenginleşmiş ve güzel eserler ortaya koymuştur. Geleneğin emrettiği şekilde bu meclislerin verimi olan şiirler de cönklerde kayda geçirilmiştir.

Ele aldığımız ve şahsî kütüphanemizde olan bu cönk, tanınan şairlerin bilinen şiirlerini kaydetmesi yanında, adı henüz duyulmamış şairlere ve onların şiirlerine de yer vermektedir. Yine de bu cönkü orijinal kılan en temel vasfı, divan ve halk şiirini kardeş kılması ve aruz ile hece şiirlerini eşitlemesidir, diyebiliriz.

Cönkler ve mecmualar tam olarak incelenmeden tam bir Türk edebiyatı tarihi yazılamaz diyen Prof. Dr. M. Fatih Köksal (2016:169)'ın MESTAP adlı Mecmuaların Sistemati Tasnifi Projesi tanıtım yazısında, bizim elimizdeki cönkle de bire bir örtüşen şu bilgilere yer verilmektedir: "Şiir mecmualarında pek çok şairin (bazılarında sadece birkaç şairin) türlü nazım şekillerindeki şiirleri -genellikle- bir sıra, esas gözetilmeden bir araya getirilmiştir. En büyük etken derleyicinin "zevk"idir. Şairler değişik yüzyıllardan, farklı mezhep ve meşreplerden; şiirler değişik nazım şekillerinden, muhtelif uzunluklarda hatta Türkçenin yanı sıra Farsça veya Arapça olabilir. Kimi şiir mecmualarını derleyicilerinin kendileri de şairdir ve mecmuaya kendi şiirlerinden örnekler de alırlar. Mecmuaların çoğu bizzat derleyicisinin kaleminden çıkmışken, yani mürettip (derleyici) aynı zamanda müstensihken kimi mecmuaların müstensah nüsha olduğu fark edilir. Sipariş üzerine istinsah edilmiş ya da doğrudan müstensihin kendisi beğendiği bir şiir mecmuasını çoğaltmış olabilir" (Köksal, 2019: 2).

Bizim ele aldığımız cönk de Merzifon'da yaşamış olan bir şairin zevkine uygun olarak topladığı şiirlerden oluşmaktadır. Ancak bu zevke devrin diğer şairi ve Merzifon'un ileri gelenlerinden olan Eyüp Sabrî'nin de büyük etkisi olmuştur. Biliyoruz ki Merzifon'un edebî hayatına büyük şairleri- Tokatlı Nûrî gibi- davet eden kişi olarak bu isim öne çıkar. Prof. Dr. Orhan Bilgin (1992)'in bu şair hakkında yaptığı çalışmada verdi bilgilerden de bunu teyit edebilmekteyiz. Yine Köksal'ın dediği gibi elimizdeki cönk belli bir sıra gözetilmeden tasnif edilmiştir. Cönkü düzenleyenin divan şiirine ve aruza daha fazla meyli olduğunu buradaki seçimlerinden anlayabiliyoruz.

Cönk ve mecmuaların tasnifinde ve kataloglanmasında izlenecek yöntemlere örneklik teşkil

eden Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu (Köksal, 2018) benzeri çalışmaların çoğalması hem MESTAP gibi projelerde daha hızlı sonuç alınmasına hem de şahsî kütüphanelerde gizli kalan nüshalara erişimde fayda sağlayacaktır.

Meltem Yılmaz, bu çalışmaların yetersizliğinden bahsederek şu eksikliklere işaret etmektedir: "Fakat cönkler üzerinde henüz sistematik bir çalışma yapılmamış ve cönkler âdeta kendi kaderine terk edilmiştir. Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan yazmalar.gov.tr adresinde kayıtlı bulunan 571 adet cöngün mevcudiyeti bile üniversitelerimizde yapılan yirmi civarındaki lisansüstü tez çalışması ve yine çok sınırlı sayıdaki diğer akademik çalışmaların nicelik olarak ne kadar yetersiz olduğunu açıklamaya yeter." (Yılmaz, 2016: 167)

Bu çalışma ile bir cönkün daha akademik çalışmaya konu olması amaçlanmıştır.

Cönkün Genel Özellikleri

"Başta halk şairlerinin şiiri olmak üzere çeşitli folklorik bilgilerin kaydedildiği ve uzunlamasına açılan, sırtı dar, ensiz, deri kaplı deftere cönk denilir. Benzerliğinden ve şeklinden dolayı bu defterlere sığırdili yahut danadili de denilmiştir. Bazı kayıtlarda cönk yerine beyaz-ı büzürg ifadesi kullanılmıştır. Aydınlar da bu defterlere sefine-kâri demişlerdir." (Kaya, 2019:1)

Merzifon Cönkü adını verdiğimiz eserin dış özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Benzerliği ve şekli dolayısıyla dana dili-sığır dili denilen şekle sahiptir. 10,5x25 ebatlarındadır. Derleyeni belli değildir. İstinsah tarihi kadedilmemiştir.

2. Siyah mürekkeple yazılmış, okunaklı bir yazıya sahiptir. Yazı ta'liklidir.

3. İlk sayfası ve sonlarda birkaç sayfası eksiktir.

4. Cilt cilt oluşturulan eserin ciltleri kalın bir iple bağlanmıştır.

5. Esere sayfa sayısı verilmiştir. 112 sayfadır. Ancak bazı sayfalar kayıptır bazı sayfalar ise tek-

rarlanmıştır.

6. Cönkün kağıdı aharlıdır ve gayet sağlıklıdır. Filigranlı değil, sarı renkte kaba kağıttır.

7. Cönkün, genel durumuna ve öne çıkan şairlerin seçimine bakıldığında yaklaşık yüz yıllık olduğu tahmin edilebilir.

Cönkün içeriğinden de kısaca şöyle bahsedebiliriz:

1. Cönkte divan, semai, kalenderi, gazel, güfte, düstur, müfred ve satranç olmak üzere sekiz ayrı nazım şeklinde aruz ile yazılmış şiir mevcuttur.

2. Cönkteki 161 şiirin 98'i aruzla yazılmıştır.

3. Aruzla yazılan şiirlerin şairleri genelde halk şairleridir; ancak Bâkî gibi divan şairi olarak ünlenmiş şahıslardan da şiirler alınmıştır.

4. Cönkte 63 şiir hece ile yazılmıştır. Bunların çoğunluğu koşmadır. Ayrıca mani ve zencirî gibi örnekler de görülmektedir.

5. Cönkte toplam 32 şairden 161 şiir mevcuttur.

6. Tokatlı Nûrî cönkün en fazla şiiri aktarına şairidir. 36 şiirle en çok yeri o işgal eder. 18 hece, 18 aruz ile yazılmış şiiri mevcuttur.

7. Cönkün imlasının hatasız olması eserin divan şiirine vakıf birisi tarafından kaleme alındığını düşündürmektedir. Bu kişinin Merzifonlu bir şair olduğunu düşündüğümüz Fethî olması muhtemeldir.

8. Diğer şairlerin hece veya aruzla cönke alınan şiirleri ve sayıları şöyledir: Erzurumlu Emrah 3 hece, 8 aruz; Nazîf 1 hece, 9 aruz; Himmetî 1 hece, 2 aruz; Kerem 1 hece; Firâkî 1 hece; Ârif 11 aruz; Yesârî 1 hece, 3 aruz; Dertli 6 hece, 1 aruz; Şem'î 1 aruz; Gevherî 2 hece; Âşık Ömer 1 hece, 9 aruz; Hayrî 1 aruz; Visâlî 1 aruz, 1 hece; Zih-nî 1 hece; Sürûrî 1 hece; Serbesî 1 aruz; Berkî(?) 1 aruz; Mısrî 1 aruz; Zahmî 1 aruz; Rızâ 1 aruz; Sabrî 8 aruz; Bâkî 3 aruz; Aşık Deli 1 hece; Feyzî 1 aruz; Bezmî 1 hece, 1 aruz; Gedâyî 2 hece; Fethî 5 hece; Mahsunî 1 hece; Âşık Mustafa 1 hece; Cezbî 1 hece; Zahmî.

Cönke Merzifon Cönkü, adını vermemizin sebeplerini de şöyle izah edebiliriz:

Cönkü elde ettiğimiz sahafın ifadesi ile bu eser Merzifon'dan elde edilmiştir. Cönkün içindeki şiirlerden ikisinde Fethî adlı şair-ki bu şairin cönkü tertip ettiğini tahmin ediyoruz- Merzifonlu güzel "Gülfadik"ten bahsetmektedir.

'Arz-ı hâlim yâre bir bir söylesem (Cönk, 112)

Bülbül gibi artar zârım Gülfadik

'Aşk-ı deryâsını ben de boylasam

Haşre dek söyünmez nârım Gülfadik

Zeytun gözleriñe kurbân olayım (Cönk, 115)

Şehr-i Merzifonda civân Gülfadik

Maḥv u helâkiñe dermân olayım

'Âşık oldum saña inan Gülfadik

Cönke Merzifon Cönkü adını vermemizin bir sebebi de Merzifonlu ünlü bir aile olan Taşan sülalesinin yetiştirdiği Eyüp Sabrî'nin şiirlerine özel bir gazâliyât bölümü ayırıp bu şairi ön plana çıkarmasıdır. Orhan Bilgin'in bu şair hakkında yaptığı çalışmada belirttiği gibi bu şair, Merzifon'da yaşamış; genç yaşta ölmesine rağmen pek çok şair ile dost olmuş ve özellikle Tokatlı Nûrî'yi bu merkezde misafir etmiştir. "Tokatlı meşhur halk şairi Nûrî'yi sık sık Merzifon'a davet edip kendisiyle sohbet ve muşâ'arede bulunduğu bilinen Sabrî..." (Bilgin, 1992: 7)

Yukarıdaki sebeplerden, bu eserin, Eyüp Sabrî'nin edebî çevresinde bulunan Merzifonlu bir şair-ki bu Fethî olma ihtimali yüksektir- tarafından Merzifon'da tertip edildiği kanaati bizde hasıl olmuştur.

Cönke ad olarak koyduğumuz, "Merzifon Cönkü Bağlamında Hece-Aruz Kardeşliği" ibaresi ise, cönkte aruz ve hece ile neredeyse eşit sayıda şiire yer verilmesinden dolayıdır. Divan şairi Bâkî yanında, halk şairi olup aruzla yazan şairlerin şiirlerinden bol bol örnek vermesi, eserin bu yönünü ispatlamaktadır. Cönkte 98 aruz ölçüsü ile yazılan şiire karşılık 63 hece ile yazılmış şiir vardır. Hece olarak 56 koşma, 6 mani, 1 zencirî bulunan yazmada; aruzla, 26 divânî, 25 gazel, 14 sema'î, 13 kalenderî, 7 güfte, 1 santrancî, 11 müfred, 1 düstûr bulunmaktadır.

Prof. Dr. Cemal Kurnaz (1997)'ın ısrarla üzerinde durduğu halk ve divan edebiyatı yakınlığı bu cönkle adeta gözle görünür bir hal almıştır.

Cönkte, adı herkes tarafından bilinen şairler yanında ismi hiç duyulmamış şairler de mevcuttur. Tokatlı Nûrî gibi meşhurlardan, Fethî, Serbesî gibi adı duyulmamış mahalli şairlere kadar pek çok şair bu cönkte yer almıştır. Ayrıca mahlas kısmı eksik olduğu için şairi tespit edilemeyen 6 şiir de mevcuttur.

Cönkte çözülmeyi bekleyen noktalardan birisi de, Filip şeklinde okuduğumuz bir şairin bulunmasıdır.

Hayâliñi bilen çokdur sırıña olmasun âgâh (Cönk 100)

Görenler methiñ eylesün kaşı siyâh gözi siyâh

Çuşatmış edirafiña yeñi yıldız cemâl-i mâh

Bu bî-çâre Filib hüsünñ görüp didi maâşallah

Dudu dillim ince bellim kôrâkaram ayrılñ benden

(بلف), şairin ismi eski yazı ile böyle yazılmıştır. Biz, Filib olarak okuduk; emin olmadığımız için isimsiz şiirler bölümüne kaydettik. Bu semâ'i-i müseddesde muhtemelen gayri-müslim şivesi dolayısıyla kapalı, açık hece farkı da doğurmuştur; bu da kalıp uyumsuzluklarını doğurmuştur. Merzifon'un gayri-müslim tebaanın yoğun yaşadığı bir yer olması, bu isimlendirmemizi doğrulayabilir diye düşünmekteyiz. Ayrıca Eyüp Sabrî'nin divançesinde "Ohannes" redifli bir şiir yazması da bizim bu fikrimizi desteklemektedir. (Bilgin, 1992: 44)

Bu şairlerin ve şiirlerin üzerine yapılan çalışma olup olmadığını tespit etmek ayrı bir çalışma konusu olduğu için biz, birkaç şairin şiirlerinin hangi kaynaktan bulunduğunu dipnot olarak göstermekle yetindik.

Cönkte Bulunan Şairler ve Şiirleri
(İlk Nazım Birimleri)

Erzurumlu Emrah'ın hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri
(3 adet)

Koşma:

Tâ tıfıldan berü ey gül-i ra'nâ (Cönk,38)

Bülbülüm gülşeni gözler gözlerim

Dünya güzel olsa bakmazam aşlâ

Sevdiğim cinânı gözler gözlerim

Koşma:

Sitem-kâr yâr ile ben geçinemem (Cönk, 52-53)

Felek başka kuluñ çırağ edindi

Ya bir hû çek oda yansun ben gibi

Ya sevdâsın başdan ırâğ edindi

Koşma:

Göñül sevdi ammâ hıblar huyunu (Cönk, 88)

Cevr ü cefâsına liyâkat mı var

Ol şâh-ı hûbâna vaşf-ı hâlîmi

Dilden 'arz itmeye cesâret mi var

Erzurumlu Emrah'ın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri

(8 adet)

Divânî:

Mey değil meyhâneye varmak merâkımdır benim

(Cönk, 2)

Meclis-i mestâneyi görmek merâkımdır benim

Sema'î:

Nigârâ sûz-ı 'aşkıñla derûnum oda yanmışdır

(Cönk, 5)

Qalupdır bu şirin cânım kafesde o da yanmışdır

Kalenderî:

Yâ Rab beni ol gözleri mestâne kavuşdur (Cönk, 40)

Bimâr-i tenim lûtf idicek ol cânâ kavuşdur

Gazel:

Ey şabâ var söyle derdim yâre Allah 'aşkına

(Cönk, 27)

Nâme-i zârım yetir gülzâre Allah 'aşkına

Gazel:

Ey muqaddes kudret ıssı hâlîku'l-eşyâ hu dost

(Cönk, 98)

K'anı nûrdan kâ'inâtı var iden Mevlâ hu dost

Divân:

Bir perî peyker melek simâ güzellerden güzel

(Cönk, 98)

Hüsni-i a'lâ kâmeti bâlâ güzellerden güzel

Kalenderî:

Sevdim yine bir hûb-ı dilârâ pek iler mi (Cönk, 106)

Elbetde göñül vaşlını ister de dilerdi

Kalenderî:

İtdi beni bir yâr-i perî şân iki yüzden (Cönk, 107)

Kâküllerin itdiği perîşân iki yüzden

Tokatlı Nûrî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri

(18 adet)

Koşma:

Nerde kaldı seniñ ahd ü emânın (Cönk, 4)

Cân verince cevri oduyla yağan yâr

Yine imâ eder kaşın kemânın

Kirpiklerin can evime çağan yâr

Koşma:

Başın için olsun şehir yelleri (Cönk, 4)

Bir haber ver dâr-ı yâre gidersen

Bak beni anar mı şirin dilleri

O kâkül-i müşki-bâre gidersen

Koşma:

Felek şaysız odlara yandım (Cönk, 5)

Pervânenin olsun nâr şimden gerü

Ben âb-ı vişâle kâdım boyandım

Baňa bu dert yeter kâr şimden gerü

Koşma:

Baňa kan yutturur şahbâ-yı hicrân (Cönk, 9)

Bilmem bu hasretlik gider mi böyle

Ben mi tedbîrimde eyledim noşşan

Yoksa tecelli-i kader mi böyle

Koşma:

Bülbül olub düşdüm kazâ-yı aşka (Cönk, 10)

Bir nev-nihal gül fidânın ucundan
Şaldım ser ü cânı belâ-yı aşka
Melek-meşreb bir civânın ucundan
Koşma:
Ey hublarıñ şâhı serv-i bülendim (Cönk, 31)
Nedir bu sendeki divâne gözler
Ey lebleri şirin nâzik efendim
Eyledi bendesin şâhâne gözler
Koşma:
Gönül bir yâr sevdi 'âlem içinde (Cönk, 33)
Görenler o yâre disün mâşallah
Okunsun o yârin mâh-ı cemâli
Ahşenü'l-Hâlîkın tebârekallah
Koşma:
Devrine aldanma sen bu dünyânın (Cönk, 34)
Durmaz bir qarâra döner bu dünyâ
...
....
(Son dörtlük)
Nûrî bu menzile eyle bir tedbîr
'Âkıbet olusuñ dâmen-i esîr
Çünkü bu yerin ki adı oldu sır
Seni de yer vara vara bu dünyâ
Koşma:
Bize hicrân düşmüş kilik-i ezelden (Cönk, 35)
Levh üzere ismimiz kıralanınca
Yâr serde sevdâyı câme-i 'aşkıñ
Gösteririm pâre pârelenince
Koşma:
Zencir-i zülfünden bî-nevâ gönül (Cönk, 36)
Ne yüz buldı ne kırtuldu ne çâre
Bir seniñ yoluñda gülşen-i 'ömrü
Geçdi gazellendi şoldı ne çâre
Koşma:

Ğarip gönüm sensiz ârâm eylemez (Cönk, 37)
Ya sen nice inliyorsuñ bensiz yar
Serv-i kıddiñ görüp hırâm eylemez
Kalem kaşı sîm gerdanı beñsiz yar
Koşma:
'Aceb ben ne didim o şîve-kâre (Cönk, 39)
Yine bugün yüz göz egri kaç egri
Yıkılmış fesi çekmiş re's-i küffârı
Servi nâzım kesmiş zülfi baş egri
Koşma:
Bu sûz-ı zulmetden dîvâne gönül (Cönk, 42)
Neyleyim bir kerre âzâd olaydı
Cevriyle yakılmış vîrâne gönül
Nâ'il-i vaşl olup âbâd olaydı
Koşma:
Ben tatlı cânımdan bezdim uşandım (Cönk, 44)
Geçmediñ cefâdan sen daha güzel
Sirişk-i la'limle kıana boyandım
Bârî bir inşaf it bak bana güzel
Koşma:
'Ömrüm ikliminden olduñ müberrâ (Cönk, 46)
Arada bir derd-i tecellî kaldı
Bize böyle diye taķdır-i Mevlâ
Anca bu hatırda tesellî kaldı
Koşma:
Sen bugün bir 'âdil 'âlî-himemsin (Cönk, 53)
Bir avuç kıanımdan geç efendim geç
Mürüvvet bahrisin şâhib-keremsin
Baķma nokşânından geç efendim geç
Koşma:
Hızân ile geçdi gülşen-i bostân (Cönk, 56)
Eyle derdli bülbül zâr ğarîb ğarîb
Harâba yüz tıtdı bezm-i gülîstân
Ağla şimden girü var ğarîb ğarîb

Koşma:

Biz bülbül-i bâğ-ı 'aşk-ı elest (Cönk, 64)

Vech-i bâkî gülsitâni bekleriz

Şarâb-ı elestden bir nice mestiz

Bağr-i dilden dil-feşânı bekleriz

Tokatlı Nûrî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri
(18 adet)

Divânî:

Akdı zülfün kişveri ruhşâre devrân gösterir (Cönk, 2)

Esb-i nâzuñ halka-i devvâre devrân gösterir

Kalenderî:

Derd-i dilim açsam eger âh cânım efendim (Cönk, 6)

Bir derdim olur biñ kadar âh cânım efendim

Düstûr:

Yine aldı gam u efkâr dil-i dâğ-ı tenin (Cönk, 20)

Acıamaz mı yüregiñ merhametiñ yok mu seniñ

Ne revâ gönçaya cevri hele serv-i semenîñ

Acıamaz mı yüregin merhametiñ yok mu seniñ

Kalenderî:

Ey yâr beni sen âteş-i hicrâna bırakma (Cönk, 20)

Yakdın bu kadar bâri yeter cânımı yakma

(Ahmet Talat, 1933: 139)

Kalenderî:

Ey mâh-ı felek-câh-ı sipihriñ ceberûtü (Cönk, 21)

Sensiñ bu hüma-sâye-i mülküñ melekûtü

(Ahmet Talat, 1933: 141)

Dîvân:

Rah-ı aşka itdi dil çün iktidâ yâ Rabbenâ (Cönk, 22)

Peyk-i tevfiķiñ ona kıl reh-nümâ yâ Rabbenâ

Dîvân:

Güller açdıkça ruh-ı zîbâlarıñ dört beş bölük

(Cönk, 23)

Eksik olmaz bülbül-i şeydâlarıñ dört beş bölük

(Ahmet Talat, 1933: 112)

Semâ'î:

Sana ey mehlîkâ pek nâz ile bir nâme gönderdim
(Cönk, 23)

Seniñ billûrına lâyıķ mülevven câme gönderdim

Kalenderî:

Gel meclise şofi hele bir dinle bu sazı (Cönk, 25)

Fehm et ki bu saziñ nedir Allah niyâzı

Satrancî:

Ey cân-ı 'âlem her sırâ mahrem ve'y gönca gül-fem
gâyet güzelsin (Cönk, 26)

Ey cân-ı 'âlem bir ince belsin her sırâ mahremsin
bî-bedelsin

Gâyet güzelsin sen bî-bedelsin bir ince belsin tûl-i
emelsin

(Ahmet Talat, 1933: 171)

Gazel: (Ahmet Talat, 1933: 119)

Ey heķim-i vaķt olan gel yanıma Allah için

(Cönk, 27)

Bir 'ilaç it derd-i bî-pâyânıma Allah için

Dîvân:

Nâle kıl ey dil bugün ehl-i şafânıñ zevki var

(Cönk, 29)

Handeler eyler gülistânı sivânıñ zevki var

Kalenderî:

Bülbül gibi gül gönca vü şâh-ı emelim yok

(Cönk, 39)

Derd-i dili tesķin idecek bir maķalim yok

Semâ'î:

Dem-i eşkim töķüp âh pâyına yüz sürdügüm demler
(Cönk, 41)

Dilerdim yâri Haķdan ol vaķit aķşam karîb olsa

Semâ'î:

Ferâğat eyle gel gönlüm ümid-i vaşf-ı dilberden
(Cönk, 41)

Bilürsin ki vefâ gelmez cihân içre güzellerden

Semâ'î:

Hezâra âhı gayri ol gül-i handânı çok görmez
(Cönk, 49)

Saḥurlarda varıp kûyundaki efgânı çok görmez

Dîvan:

Seyre çık ey dil temâşâ it ne cândır çifteler
(Cönk, 56)

Dehride hem-tâsı yok nâzik-miyândır çifteler

Semâ'î-yi Müseddes:

Olupdur zât-ı pâkiñ Hâk ḥabîb-i Muştafâ cânâ
(Cönk, 95)

Zuhûruñ raḥmetullah-ı sebil kıldı Hüdâ cânâ

Cemâl-i Pertev-i nûruñla doldı mâ-sivâ cânâ

Münevverdir yüzünden ser-be-ser 'arz u semâ cânâ

İki 'âlem bulupdur âb-ı rûyuñdan nümâ cânâ

Ki seniñ cümleñiñ sultânı faḥr-i enbiyâ cânâ

Nazîf'in hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

İflâḥ olmam ben bu dertden ölürüm (Cönk, 3)

Derdime bir çare bul kara gözlüm

Ḳorḳarım ki ḡurbet elde kalırım

Yine görünmedi yol kara gözlüm

Nazîf'in haruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (9 adet)

Gazel:

Virseler alma saña bir aḳçeye dünyâyı hep (Cönk,66)

Köhn olur her dem giyersen atlas-ı dibâyı hep

Gazel:

Dâr-ı miḥnetde ferâḥ-yâb olması ağreb 'acîb
(Cönk, 67)

Fısk ile firdevse nâ'il olması ağreb 'acîb

Gazel:

Bu fenâ 'âlemde âyâ bilmedim bilmem ne var
(Cönk, 68)

Cân virüp 'arzuya dâ'im bilmedim bilmem ne var

Gazel:

Her ne geldi yâ gelür aḥvâlini Allâḥ bilür (Cönk, 68)
'Abdiniñ her kıldığın ef'âlini Allâḥ bilür

Gazel:

Hâne-i ḳalbi demâdem ḳul yıkar Allâḥ yapar
(Cönk, 69)

Dest-i ḳudretle binâyı ḳul yıkar Allâḥ yapar

Gazel:

Şem'a-yı nûr-ı hidâyet dâ'imâ par par yanar
(Cönk, 70)

Şemşir-i şân-ı şeri'at dâ'imâ par par yanar

Gazel:

Bir iki gün zevḳ için 'uḳbâyı taḥrîb eyleyüp
(Cönk, 71)

Ol 'adûnuñ teşviḳiyle râh-ı şeytân istemem

Gazel:

Bilmez evşâfıñ seniñ râhında ḳurbân olmayan
(Cönk, 72)

'İzzetiñ fehm eylemez 'aşḳıñla nâlân olmayan

Gazel:

Nâ'il olmaz feyz-i Hâḳḳa dilde 'irfân olmadan
(Cönk, 73)

Gül açılmaz tâḡi ḳalpde tâ ki bârân olmadan

Himmeti'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Ġarib bülbül gibi artmaḳda zârım (Cönk, 50)

Ḳonca gül-ruḥsârım neredir şimdi

Giceler ḳan döker çeşm-i giryânım

Nazlı şive-kârım neredir şimdi

Himmeti'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (2 adet)

Dîvân:

Dehr içinde bir perî şûret ki gördüm nâzenîn
(Cönk, 8)

Bârekallah ḥüsnüne kıldım besendi âferîn

Semâ'î:

Çekilmiş kudreti Hâkdan cemâlin şevki bir perde
(Cönk, 94)

'Aceb hem-tâ olur mı hüsnine bir gayri dilberde
Fedâ cân eylerim elbet yolunda sen gibi merde
Neler var pek nazar kıl 'âşıkın esrârına ebrde
Değil bir kimsede meylim fakat sen şûh-ı gül-terde
Bana rahm eyle sultânım perîşân hâlimi gör de
Kerem'in hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

'Elâ gözlerine kurbân olduğum (Cönk, 106)
Hep seniñ derdiñe yanar ağlarım
Güllere 'arz idem 'arz-ı hâlimi
Elleriñ yanında görür ağlarım
Fîrâkî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

Coşdı gönlüm sel gibi çağlar o yârîñ semtine
(Cönk, 108)

Rûz u şeb muhabbetim bağlar o yârîñ semtine
Ârif'in aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (11 adet)

Güfte:

Aldı 'aqlım bir perî şûret bugün pek yandım âh
(Cönk, 10)

Mest olup kaldım görünce eyledi hâlim tebâh

Güfte:

Sa'id olsun efendim 'abd-i mezîdin sa'id olsun
(Cönk, 10)

Bu dil şevkinle gamdan nâr-ı hasretten ba'id olsun

Divân:

Esîr etdi dil-i divânesin gîsûların câna (Cönk,11)

Ne zâlimdür o çeşm ü gamze-i cadûların cânâ

Divân:

Derd-i gamdan dehrde bir kere âzâd olmadım
(Cönk, 12)

Günlerim ekdâr ile hep geçdi âbâd olmadım

Güfte:

Küçücüksün diyerek kaş-ı kemânım büyüdüñ
(Cönk, 13)

Uzayıp servi gibi tâze fidânım büyüdüñ

Güfte:

'Asker-i İslâma serdâr oldu gitdi dâverim (Cönk, 13)
Çok du'âlar eyleyip gönderdi anı enverim

Güfte:

Bahâr eyyâmı da gülşende feryâd-ı hezâr eyler
(Cönk, 13)

Döker yaşın gözünden rûz u şeb çok âh u zâr eyler

O mesken kendüye güyâ o bâg-ı kâm-dâr eyler

Cigerden âh ider dâ'im hisâbın bî-şümâr eyler

Yeşil destâr içinden gönce bir hoş âşikâr eyler

Görünce bülbül-i şeydâ figânı ihtiyâr eyler

Güfte:

Meclîsde bu şeb tûti semendân bana düşdi (Cönk, 15)
Sehminde şeker ruhları elvân bana düşdi

Gazel:

İşde geldim yâ İlâhî baş açık divânına (Cönk, 16)

Beni (.....) itme el-amân hüsrânına

Güfte:

Ne gün teşrîfiniz âyâ ne hoş geldiñ şafâ geldiñ
(Cönk, 17)

Çadimler başdınız bu yana hoş geldiñ şafâ geldiñ

Semâ'î:

Sükûr olsun vücûd iklimime Rabbim şifâ verdi
(Cönk, 18)

Yatarken bî-mecâl hâlimde yekden bir devâ verdi

Yesârî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Göster cemâlini köz gibi yüzün (Cönk, 43)

Dilber bu cemâlin mübtelâsiyuz

Merhamet kânıdır alur büryâne

Gönüller şâhının âşinâsiyuz

Yesârî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (3 adet)

Semâ'î:

Didim cânâ ser-i zülfünde dil benddir boşanmaz ya
(Cönk, 20)

Dedi kûy-ı dilârâsından 'âşıklar uşanmaz ya

Semâ'î:

Ne bilem dâmen-i yardan kesildi bu elim yâ Rab
(Cönk, 48)

Revâ mı âhla zârdan şolsa gönca-yı gülüm yâ Rab

Kalenderî:

Tâkat mı kılur bende-i üftâde efendim (Cönk, 86)

'Âşık olalı ben sana dünyâda efendim

Dertli'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (6 adet)

Koşma:

Yâr neden tatlanır neden hoşlanır (Cönk, 24)

Bilmem bu yâr neniñ mübtelâsıdır

Gâh sögünür gönül gâh ateşlenir

Ne çâre çekmeyem 'aşk belâsıdır

Koşma:

Bir yere cem' olmuş birkaç 'âşıklar (Cönk, 36)

İnler birbirine meydân iderler

Mest-i elest olmuş kalb-i şâdıklar

Muhabbet sırrını nihân iderler

Koşma:

Hatırına düşüp sorarsa hâlim (Cönk, 43)

Kırpikleri siyâh kalem kaşlı yâr

Zikri fikri çıkmaz dilimden dâ'im

Anadan gülmedik garîb başlı yâr

Koşma:

Îlâhî zulmete düşürüp yolum (Cönk, 84)

Mihnet-i dünyâyı bana (mı) virdiñ

Dergâhında nasıl bahtı kem kulum

Cevr ile cefâyı bana (mı) virdiñ

Koşma:

Leyle-i zulmetde pervâne diller (Cönk, 85)

Yanar nâr-ı 'aşka bir cevâp itmez

Feryâdı bülbülden şerm itdi güller

Meger itdigidinden yâr hicâp itmez

Dertli'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel: (Müseddes) (Arslan ve Doğan, 2009: 218)

'Arz-ı hâlim râya düşdüm çoğ efgân eyledim

(Cönk, 102)

Leyli-veş beyt-i hazînde hûn-ı giryân eyledim

Câme-i şabrım tutup câk-i girâbân eyledim

Şoyunup 'abdâl olup bu çeşmi gîrân eyledim

Kendimi 'aşkıñ yolunda şöyle kurbân eyledim

Gerden-i mecrûhımı kesdim kızıl kan eyledim

Şem'î'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Dîvân:

Esme ey bâd-ı şabâ zülf-i dilârâ şarşılur (Cönk, 24)

Deprenirse bir teli rûyunda dünyâ şarşılur

Gevherî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (2 adet)

Zencirî:

Figân eylesün yok yere bülbül (Cönk, 26)

Bülbül-i dal bilir gül kıymetini

Kıymetini kendi ne bilsin gönül

Gönül veren bilir dil kıymetini

Koşma:

Tecrübe eyledim kendimi gördüm (Cönk, 89)

Hercâî sevmeden gönül farımış

Ben kendimi 'âşık onu yâr dirdim

Ne ben 'âşık mışım ne ol yâr imiş

Aşık Ömer (Elçin, 1987)'in hece ölçüsü ile yazdığı
şiirleri (1 adet)

Koşma:

Diñle hasb-i hâlim benim efendim (Cönk, 109)

Yerden göge degin senden şikâyet

Yâ helâk iderim kendi kendimi

Yâ sen bu nâzından eyle ferâgat

Aşık Ömer'in aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (9 adet)

Dîvân:

Bir güzeller şâhı gördüm âyet-i kâdr-âne yüz

(Cönk, 28)

(Bir) Nazar kıldım (mâh) yüzüne sûre-i Rahmâne
yüz

Bir iki âyet okudum gördüm anıñ emrini

'Aşk olan hemân bilsün sevdiğim civâne yüz

Dîvân:

Ey gönül deryâ-yı 'aşka dalmağa şüpheñ mi var

(Cönk, 31)

Feleğin tondan tona atmamaga şüphen mi var(?)

Dağıdup gülistan-ı 'ömrüm eserse bâd ecel

Şararup hazân misâli solmağa şüpheñ mi var

Dîvân:

Acıyın dostlar benim gül yüzlü yârim aldılar

(Cönk, 99)

Nice kan ağlamayayım çeşm-i siyâhım aldılar

Nice bu hûnî harâmî tañrıdan havf eylemez

El urup hançer taçılan toğrı şâhım aldılar

Dîvân:

Ben saña mübtelâ oldım cemâlin görsem olmaz mı

(Cönk, 101)

Yanağın gül gül açılmış gülünü dersem olmaz mı

Gazel:

Yâ İlâhî sen beni insâna muhtâc eyleme (Cönk, 103)

Olur olmaz nâ-hak-ı nâ-dâna muhtâc eyleme

Ol habibiñ fahr-i 'âlem Muştafânîñ 'aşkına

Çâresüz kılup (da) dûşimâna muhtâc eyleme

Dîvân:

Ben saña gönül vireli bu cihânda gülmedim (Cönk,

110)

Geçdi 'ömrüm miñnet ile bir şafâsın görmedim

Başıma bunca felâket geldi ben uşlanmadım

Bed du'â bilmem güzel Mevlâya şaldım ben seni

Dîvân:

Çün güzelim zülfi dâlim boyuna bakmak için

(Cönk, 111)

Bu vücudum şehri vîrân hâtırım yıkmak için

Âteş-i hicr ile dilber bağrımı yakmak için

Kaşların çifte tabanca sîneme çakmak için

Dir ki 'Ömer medh ideyim hıbların serdârını

Mâh cemâlin görse 'âşık terk ider her varını

Dîvân:

Cân u dilden mâ'il oldum bu saçı Leylâya ben

(Cönk, 111)

Dili bülbül saçı sünbül kaşları zafrâya ben

Gice gündüz hasretiñden ciğirim kan ağladı

Bir oñulmaz derde düşdüm uğradım gavgâya ben

Hayrî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Dîvânî:

Bu reh-i 'aşk üzere hem-tâyı bulmağdır hüner

(Cönk, 29)

Nice hikmet içre dür-yektâyı bulmağdır hüner

(Bu) cihânda künc-kanâ'at mülkünün şâhı olup

Semt-i 'âlî devlet-i Dârâyı bulmağdır hüner

Visâli'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Dîvân:

Çande gitdi ol civânım gül-fidanım görmedim

(Cönk, 30)

Vech-i mürşid-i münevver bedr-i mâhim görmedim

Zihni'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Kâtip sen yaz şabâ sen de kerem kıl (Cönk, 35)

Götür 'arz-ı hâlim yâre tez elden

Nâzikdi efendim nezâketlü yaz

Gönderelim o dildâre tez elden

Sürûrî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Yeter cevri eylediñ ey ruh-ı mâhim (Cönk, 45)

Niceler bu tarz-ı revîşden geçdi

Sana kâr itmedi zerrece âhim

Yeter âhim kûh-ı keşîşden geçdi

Serbesî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Dîvân:

Ey perî bülbül gibi efkâre düşdüm gel yetiş

(Cönk, 48)

Akdı sel gibi hemân 'ummâna düşdüm gel yetiş

Tâ kıyâmet haşr olanda ağlaram Yâkub gibi

Hzret-i Yûsuf gibi zindâne düşdüm gel yetiş

Berkî'nin(?) aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Semâ'î:

Gönül bu derd-i 'âlemde zekâvet olmamız yegdir

(Cönk, 55)

Merîten 'âli meşrebde letâfet olmamız yegdir

Mısırî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

'İlim bahrı vücûd esdâfının dür dânesiyim ben
(Cönk, 57)

Ma'ârif kenz-i dil vaşşâfının vîrânesiyim ben

Zahmî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel-i Müseddes: (Arslan ve Doğan, 2009:772)

Dilâ tecdîd-i matem kıl bugün mah-ı Muharremdir

(Cönk, 58)

Melâik ins ile cinnî bugün hep ehl-i mâtemdir

Velâyet şâhının yâ hû şehîd olduğu bu demdir

'Adüvv-i ekberim ancak benim bir iki âdemdir

Birisi Şimr-i Zülcevşen birisi İbn-i Mülcemdir

Bulara dâ'imâ la'net demek mü'mine elzemdir

Rızâ'nın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

Şofiyâ devrâna gel Allâh hû yâ hû diyü (Cönk, 64)

Şevk ile meydâne gel Allâh hû yâ hû diye

Sabri'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (8 adet)

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 47)

Yandım o perî peykere hayfâ ele geçmez (Cönk, 74)

Eyler se de bakışları îmâ ele geçmez

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 46)

İncitme beni ey güzelim cevriñi az it (Cönk, 74)

Gâh va'd ü vişâl eyle bana gâhice naz it

Gazel: (Bilgin, 1992: 23)

Âh kim sevdim diyü ol mâh-rûy-ı enveri (Cönk, 76)

Başıma ol dem nihâd oldu belânın efseri

Semâ'î: (Bilgin, 1992: 38)

Severseñ ger dilâ bir dilber-i derdân-ı devrân sev

(Cönk, 77)

Melâhat gülşeninde zîb-nevres verd-i handân sev

Gazel: (Bilgin, 1992: 33)

Her gören ol dilberi tağyîr-i ahvâl eylemiş (Cönk, 77)

Far-ı hayretten zebânın şöyle kim lâl eylemiş

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 29)

Misliñ bulamam ey güzelim dehrde teksin

(Cönk, 90)

Sen şûret-i âdemde velî şûh-ı meleksin

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 46)

Yâ Rab bu kuluñ fevz ü felâh semtine varmaz

(Cönk, 90)

Girdâb-ı ma'âşîye düşer kimse çıkarmaz

Semâ'î: (Bilgin, 1992: 36)

'Aceb bir ben miyim ducâr olan efğâna bilmem ki

(Cönk, 93)

Veyâ 'âlemde rûzî mi bu her insâna bilmem ki

Bâkî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (3 adet)

Gazel: (Küçük, 1994: 268)

Çeşm-i pür-hûnum yolunda eşk-bâr itsem gerek
(Cönk, 78)

Ayağın tozına gevherler nişâr itsem gerek

Gazel: (Küçük, 1994: 260)

Câm la'liñdir seniñ âyîne rûy-ı enveriñ (Cönk, 79)

Adı var Câm-ı Cem ü Âyîne-i İskenderiñ

Gazel: (Küçük, 1994: 151)

Göñül her nağme kim çeng-i ğamında ihtirâ' eyler
(Cönk, 94)

Koyup elden felekde Zühre sazazın istimâ' eyler

Aşık Deli'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Ey ağalar ben bugün pür ayıldım (Cönk, 80)

Tağ başına tuman ne güzel uymuş

Şükür olsun ol yaradan Hüdâya

Îmân dîn İslâma ne güzel uymuş

Feyzî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

Dehr içinde mürşid-i dâneyi bulmaqdır hüner

(Cönk, 81)

Öğrenüp dersin dil-i ma'nâyı bulmaqdır hüner

Bezmî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Müseddes:

İşitdim dilber-i ra'nâ bugünlerde kederlenmiş

(Cönk, 82)

Baňa cevri ü cefâ efzûn idüp her dem hünerlenmiş

Seniñ destinden ey dilber ehağ âdem degerlenmiş

Seni görmek için şâhım rakibler hep siperlenmiş

Yanağın çevresi dilber siyâh beñler biberlenmiş

Bana emdirmedin zâlim beyâz gerdân şekerlenmiş

Bezmî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Kemân ebrûların âhû gözleriñ (Cönk, 87)

Mecnûn gibi kılar divâne meni

'Âşık mest ider şîrin sözleriñ

Rüsvâ-yı 'aşk ider cihâne meni

Gedâyî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (2 adet)

Koşma:

Sevdâ-yı 'aşkıñla tolanayım mı (Cönk, 91)

Böyle kalb-i mahzûn dideleri yaş

Ateş-i hicriñle çok yanayım mı

Rahm eyle hâlîme gel ey bağı taş

Koşma:

Gülşen-i 'âlemde ey gül-i ra'nâ (Cönk, 91)

Nedir çıtır pıtır bu sivilcikler

Demez âyetlerin okursun ammâ

Lâleler kan ağlar âh çeker güller

Fethî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (5 adet)

Koşma:

Bir lebleri ra'nâ geldi yanıma (Cönk, 92)

İtdi hâtemini bergüzâr baňa

İnşaf eyle dilber geriye kalma

İtdigin cefâlar yeter kâr baňa

Koşma:

'Arz-ı hâlîm yâre bir bir söylesem (Cönk, 112)

Bülbül gibi artar zârım Gülfadik

'Aşkıñ deryâsını ben de boylasam

Haşre dek söyünmez nârım Gülfadik

Koşma:

Ziynet-i dünyâya meyil mi virem (Cönk, 113)

Aldadır âdemi dünyâ nakışı

Vefâsızdır (gidip) gülün mi derem

Huzurunda vardır onun oynaşı

Koşma:

Âteş-i 'aşkıyla yanıp ağlarken (Cönk, 114)

Yandı ciger şimdi göz göz oldu gel

Nehr-i Ceyhûn gibi tırmaz çağlarken

Tolğa boyum aşup düpdüz oldı gel

Koşma:

Zeytun gözleriñe kırbân olayım (Cönk, 115)

Şehr-i Merzifonda civân Gülfadik

Mağv u helâkiñe dermân olayım

‘Âşık oldum saña inan Gülfadik

Mahsûnî’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Görelî çeşmiñi ey kaşı kemân (Cönk, 97)

Beñzetdim rûyını güle sevdiğim

Zerreçe göğsünde yok mıdır îmân

‘Âşıkı güldürdün ele sevdiğim

Âşık Mustafa’nın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri

(1 adet)

Gazel:

Çok zamândır intizârım kaşı yâyı görmedim

(Cönk, 104)

Yerde midir gökde midir ol hümâyı görmedim

Gün gibi bilmem (neden) ğam hânesin yüz (biñ) ider

Simler şems ü kâmerden hüsni ayı görmedim

Cezbî’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Kemân ebrûların âhû gözleriñ (Cönk, 87)

Mecnûn gibi kılar dîvâne meni

‘Âşıkı mest ider şîrin sözleriñ

Rûsvâ-yı ‘aşk ider cihâne meni

Rızâ’nın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

Şofiyâ devrâna gel Allâh hû yâ hû diyü (Cönk, 64)

Şevk ile meydâne gel Allâh hû yâ hû diye

Zahmî’nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel-i Müseddes (Arslan ve Doğan, 2009:772)

Dilâ tecdîd-i matem kıl bugün mah-ı Muharremdir

(Cönk, 58)

Melâik ins ile cinnî bugün hep ehl-i mâtemdir

Velâyet şâhının yâ hû şehîd olduğı bu demdir

‘Adüvv-i ekberim ancak benim bir iki âdemdir

Birisi Şimr-i zü’l-cevşen birisi İbn-i Mülcemdir

Bulara dâ’imâ la‘net demek mü’mine elzemdir

Cönte ayrıca 11 adet müfred, 6 adet mani mevcuttur.

Sonuç

Bu çalışmada, Merzifon Cönkü adını verdiğimiz ve şahsî kütüphânemizde bulunan yazma bir nüshayı tanıtmayı amaçladık. Cönklerin ve mecmuaların yeni şairler ve şiirler keşfetmek için en uygun eserler olduğu ve bu kaynakların tamamı gün yüzüne çıkmadan tam bir Türk edebiyatı tarihi yazılamayacağı bir gerçektir. Bu amaçla 32 şairin hece veya aruzla yazdığı nadide şiirleri içeren bu cönkün transkrip edilip bilim âlemine sunulması önem arz etmekteydi. Bu çalışmada eksik kalan yön, şairlerin tek tek ele alınması ve hakkında hiç çalışma bulunmayanların tespit edilmesidir. Makale boyutunu aşmak endişesi ile bu çalışmada sadece birkaç şair hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Ancak eserin kitap olarak yayınlanması ve detaylı incelenmesi sonucunda bilinmeyen birkaç şair ve sahibini arayan pek çok şiir ortaya çıkacaktır. Çalışmamıza, Merzifon Cönkü Bağlamında Hece-Aruz Kardeşliği adını vermemizin sebeplerini sunduk. Cönkü toplayan şahsın neredeyse aruz ve hece ile yazılan şiirleri eşit tercih etmesi bu kardeşliğin en canlı belirtisidir.

Cönkteki şairlerin şiirlerini, hece ve aruz ölçüsüne göre tasnif edilerek bu ilişki daha sarıh bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

Kaynaklar

Arslan, Mehmet, Mehtap Doğan. Kerbelâ Merziyeleri. Ankara: Grafiker Yayınları, 2009.

Bilgin, Orhan. Merzifonlu İki Şair-Eyüp Sabrî-Hıfzî. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1992.

Çankırılı Ahmet Talat. Tokatlı Nuri, Çankırı Matbaası, 1993.

Elçin, Şükrü. Âşık Ömer. Ankara: Kültür Ba-

kanlığı Yayınları, 1987.

Kaya, Doğan. Kültürümüzde Cönkler ve Sivas Kaynaklı Cönkler, s.1. [http://turkoloji.cu.edu.tr/](http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_conkler_ve_onemi.pdf) HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_conkler_ve_onemi.pdf (E.T.: 23.01.2019)

Köksal, Mehmet Fatih. Yâ Kebîkeç-Mecmualar Arasında. İstanbul: Kesit Yayınları, 2016.

Köksal, Mehmet Fatih. Şiir Mecmuaların Önem ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP),https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm#_ftnref3 (E.T.: 15.02.2019)

Köksal, Mehmet Fatih, Mücahit Kaçar, Mevlüt İlhan. Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu. İstanbul: Kesit, 2018.

Köktürk, Şahin. Cönklerden Bir Cönk Amasya Cönkü. Samsun: e-yayınevi, 2007.

Kurnaz, Cemal. Türküden Gazele Halk ve Divan Şiirinin Müştarekleri Üzerine Bir Deneme. Ankara: Akçağ, 1997.

Küçük, Sabahattin. Baki Divanı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.

Merzifon Cönkü (Cönk), Metin Hakverdioğlu şahsî kütüphanesi.

Yılmaz, Meltem. Cönkler Üzerine Yapılan Çalışmalar, SEDAF (35): 165-196, 2016.

MERZIFON’S CONK

Metin HAKVERDİOĞLU

Amasya Üniversty, metin.hakverdioglu@amasya.edu.tr

Hakverdioğlu, Metin. “Merzifon Cönkü” idil, 57 (May 2019): s. 543-558. doi: 10.7816/idil-08-57-02

Abstract

Merzifon, the largest district of Amasya, has been an important cultural center for centuries. This center has a very important place in shaping our literary life and has liked many poets and poetry art lovers. The difference of Merzifon from Amasya is that it is a town and has a position to bring together folk poetry and divan poetry. Çorum, Kastamonu, Sinop, Samsun as a large settlement on the way to such centers has brought it to this position. The town served as a resting, breathing inn on the route of the folk poets. The fact that the poets living in the eighteenth and nineteenth centuries had to stop in this environment made Merzifon the center of poets and poetry lovers. Merzifon ‘s poets and art lovers did not make any mistakes in hosting the folk poets who came and went, so the attraction of the center increased. The prominent names such as Dertli, Emrah, Nûrî and Aşık Ömer accepted the invitation of Merzifonlu poets like Eyüp Sabrî and added color to the art life of the center. The manuscript that we have called Merzifon Cönkü is a rare artifact created by this environment. The most interesting aspect of this work, which we have included in our library from Merzifon, is that the poems of the people and divan are recorded equally. There are dozens of poems written by folk poets as well as poems from the great divan poet like Bâkî. On the other hand, mani from koşma or dozens of poems have been brought together in this cönk. Of the thirty-two poets, the poet, containing 161 poems, concentrated on the poems of Tokatlı Nûrî. Poems, written in koşma and mani and divan, semai, kalenderi, satranc, gazel, şarkı written in aruz. The book has a total of 98 “aruz” poems and 63 “hece” poems. In this study, we aim to present the properties of the Merzifon Intensity and the first verse units of the poems it contains.

Keywords: Merzifon’s Cönk, Classical Turkish Poetry, Folk Poetry, Cönk, Hece Poetry Measure, Aruz Poetry Measure.

Article History:

Arrived: February 27 2019

Revised: March 1 2019

Accepted: March 4 2019